

Природата или ние – кој е поголемиот виновник за аерозагадувањето?

„Живееме на оваа планета како да имаме резервна на која можеме да отидеме“ - Тери Свиринген.

Дали навистина имаме уште една планета? Дали Земјата можеме да ја доведеме до неповратна точка на пропаст и потоа да ги спакуваме нашите куфери и со билет во еден правец да замине на некоја друга, која ќе ни ја пружи шансата да ја уништиме и неа? Себичноста се јавува кај човекот уште од самото негово постоење, а тоа јасно се гледа во неговите негрижливи постапки, кон планетата на која живее. Загадувањето кое сè повеќе се зголемува, може да се подели на многу целини, кои кога посебно ќе се разгледаат опфаќаат широк спектар од информации како и решенија кои за жал поретко се применуваат. Тука ќе се задржиме конкретно на аерозагадувањето и неговите причинители.

Првично, да го дефинираме поимот аерозагадување. Несомнено е јасно дека станува збор за загадување на воздухот. Воглавно тоа е застапено во тропосферата – делот од атмосферата кој се наоѓа најблиску до површината на Земјата. Во денешно време, со овој поим се среќаваме сè почесто, а пропорционално е поврзан со брзиот развој на технологијата и општо со човекот. Неговото штетно влијание е неизбежно, со што претставува еден од главните загрозувачи на човековото здравје. За да се сфатат виновниците за аерозагадувањето, треба да се знае од што е составена воздушната маса околу нас. Таа содржи гасови од кои: азот (78,08%), кислород (20,94%), озон, аргон и јаглероден диоксид, меѓутоа и примеси или додатоци од кои: вода, прашина, суспендирани честички, органски состојки итн. Гасовите се всушност постојани или сразмерни, додека примесите се оние кои се променливи во меѓусебните односи. Оттука доаѓаме до заклучок дека примесите се главни иницијатори за аерозагадувањето, а сепак не и единствени.

Изворите на загадување може да се поделат на природни и антропогени или настанати под влијание на човекот. Овде се поставува прашањето „Кој е поголем виновник?“ За разлика од антропогените извори, природните настануваат независно од желбата на човекот. Тоа се космичката прашина, којашто настанува при распаѓање на метеори во горниот дел на атмосферата, пустинска прашина, вулкански пепел итн. Таквите извори човекот не може да ги спречи. Меѓутоа од другата страна е неговото влијание изразено преку индустријата, густата населеност, сообраќајот итн.

Севкупно, аерозагадувачите се познати како полутанти, а се разликуваат и по видот и можат да бидат физички (секој вид на прашина), хемиски (тука спаѓаат гасовите) и радиоактивни (поврзани со нуклеарните центри). Најголемо учество меѓу нив заземаат суспендираните честички, оксидите на јаглерод, азот и сулфур како и лесно испарливите органски материи. Суспендираните честички се крупни честички кои ние секојдневно ги вдишуваме, а може да бидат во вид на водена пареа, прашина или чад. Се разликуваат по својата големина и по тоа дали нивната емисија ќе биде директна во атмосферата или ќе бидат последица од согорувањето на лесно испарливите соединенија на сулфур диоксид и некои азотни оксиди, а во себе содржат олово, никел, железо, цинк итн. Следен на листата на најголеми загадувачи е јаглеродниот диоксид кој е резултат на дишењето на живите организми со исклучок на растенијата. Се создава при вулканска ерупција, шумски пожари и при согорување на фосилни горива, јаглен и масла. Со тоа што околу 55% од

овој гас останува во атмосферата, климатските промени трпат тешки влијанија. Најопасен од оксидите на јаглеродот е јаглеродниот моноксид кој исто така се ослободува преку нецелосно согорување, шумски пожари, како и чадот од цигарите, меѓутоа зафаќа многу поголем процент од CO₂. Соединенијата на јаглеродот и водородот се нарекуваат јаглероводороди, меѓу кои најголем загадувач е метанот кој по природен пат настанува при разградување на биолошки материјал во отсуство на кислород.

Понатаму следуваат азотните и сулфурните оксиди, кои се добиваат на сличен начин како и претходните. Најлош стадиум на аерозагадување кој е видлив за сите нас е смогот, кој е посебен вид на густа и непроѕирна магла, која во себе содржи чад и многу од веќе набројаните штетни полутанти. Тој го намалува интензитетот на сончевото зрачење со што придонесува за развој на многу бактерии кои се штетни за здравјето на човекот. Во нашата земја најпогодени од ваквата непожелна состојба се градовите Скопје и Тетово.

Тука следуваат прашањата: Како ние да помогнеме? Какви мерки треба да преземеме? Веќе е јасно дека треба да постојат филтри на автомобилите и индустриските објекти. Да се намали употребата на бензинот или целосно да се замени со бензин со намалена емисија на јаглеводороди и азотни оксиди. Старите возила да се заменат со нови, а исто така препорачливо е да се користи повеќе градскиот и железничкиот превоз. Да се промени греењето во домаќинствата. Во индустријата и енергетиката да се користи природниот гас наместо мазутот.

Сето тоа, не е нешто ново. Меѓутоа овие зборови се празни, без значење, зашто се изговорени многу пати, а никако навистина да допрат до луѓето. Како да се зголеми свеста и како конечно да им се вгнезди фактот дека чекориме на пат кон самоуништување. Секојдневно болниците се полнат со пациенти од ваквото наше игнорирање на проблемите, а после најлесно ни е да обвинуваме некој друг, институција или власт, која реално без наша помош не може да постигне ништо. Овој проблем нè засега сите. Овде нема избирање на страни, бидејќи ако заедно сите не стапиме во битка за почист воздух, само ќе продолжиме да гледаме како згаснуваат животите еден по еден. Можеби и природата има улога во загадувањето, меѓутоа зошто ние да не ѝ помогнеме во креирањето на еден противотров за ваквата ситуација. Ги имаме солуциите, но единствено треба да почнеме да ги применуваме. Најпосле иднината има два излеза-едниот води кон унапредување и живот, а другиот кон пропаст и смрт. А ако не почнеме уште веднаш (сега), тогаш кога?

Елена Стаменковска ученик во втора година во СГГУ на ГС „Здравко Цветковски“-Скопје

ментор: проф. Стево Павловски